

1388-64

1388-64

RICHTLIJNEN

voor het Milieueffectrapport

herinrichting Hurwenense Uiterwaard

Vastgesteld door het College van
Gedeputeerde Staten d.d. 18 mei 2004
Instemming van de minister van
Verkeer en Waterstaat d.d. 28 mei 2004

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
2	Hoofdpunten van de richtlijnen	2
3	Achtergrond en besluitvorming	3
	3.1 Achtergrond, probleemstelling, doelstelling	3
	3.2 Te nemen besluit(en)	5
4	Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
	4.1 Algemeen	6
	4.2 Referentie	7
	4.3 Alternatief ter realisering van de natuurdoelstellingen	7
	4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief	7
5	Milieuaspecten	8
	5.1 Algemeen	8
	5.2 Bodem en water	8
	5.3 Levende natuur	9
	5.4 Landschap	10
	5.5 Woon-, leef- en recreatiemilieu	10
6	Vergelijking van alternatieven	10
7	Leemten in milieu-informatie	11
8	Evaluatie	11
9	Samenvatting MER	11
10	Vorm en presentatie	11

Bijlagen

1. Samenvatting inspraakreacties en adviezen
2. Lijst van insprekers
3. Verslag inspraakavond Startnotitie d.d. 28 oktober 2003
4. Hoofdpunten van het advies van de Commissie voor de Milieu-effectrapportage d.d. 23 december 2003
5. Aanvullende informatie significante gevolgen speciale beschermingszones
6. Instemming van de Minister van Verkeer en Waterstaat d.d. 28 mei 2004

1 INLEIDING

Vanaf 1992 wordt er in Gelderland gewerkt aan de verwezenlijking van de ecologische hoofdstructuur in het gebied Fort Sint Andries. Naderhand is daar aan vastgeknoopt dat er maatregelen moesten komen om hoogwaterstanden op de rivieren zo veel mogelijk te voorkomen. De provincie Gelderland heeft aan de Dienst Landelijk Gebied (DLG) Gelderland gevraagd om binnen het beleidskader voor Fort Sint Andries een herinrichting van de Hurwenense uiterwaard voor te bereiden. Bij die herinrichting zal ontgronding een rol spelen. Er wordt bovendien overwogen of er in de uiterwaard baggerspecie kan worden geborgen. De Landinrichtingscommissie Fort Sint Andries heeft er in toegestemd om haar aandeel te leveren in maatregelen bij een afvoer van de Rijn van 16.000 m³/sec. bij Lobith. Bij een grootschalige ontgronding (> 100 ha) en bij grootschalige baggerberging (> 500.000 m³) kunnen besluiten over de vergunningverlening alleen worden genomen met behulp van milieueffectrapportage (m.e.r.). Hierin treedt DLG Gelderland als initiatiefnemer op; Gedeputeerde Staten van Gelderland en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat zijn het bevoegde gezag. GS van Gelderland coördineren de procedure.

De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant, het Brabants Dagblad en Carillon van 22 oktober 2003 en in De Toren op 23 oktober 2003. De startnotitie heeft van 22 oktober 2003 tot en met 20 november 2003 ter inzage gelegen.

Op 28 oktober 2003 is een inspraakavond gehouden. Het verslag hiervan is opgenomen als bijlage 3 van deze richtlijnen.

Naar aanleiding van de startnotitie zijn 20 schriftelijke inspraakreacties ontvangen. In bijlage 1 is een samenvatting opgenomen van de inspraakreacties. Bij het vaststellen van onderhavige richtlijnen is rekening gehouden met deze inspraakreacties, voor zover er sprake was van aanvullende informatie die voor de op te stellen richtlijnen van belang is. Bijlage 2 bestaat uit een overzicht van de insprekers.

Het advies van de commissie m.e.r. van 23 december 2003 is gebruikt als basis voor het vaststellen van de richtlijnen voor het m.e.r.. Een weergave van de hoofdpunten van het advies van de commissie is opgenomen in bijlage 4.

Het doel van deze richtlijnen is om aan te geven welke informatie het m.e.r. moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. De startnotitie gaf al voor veel onderdelen aan wat in het m.e.r. aan de orde zal komen. De richtlijnen beperken zich daarom op die onderwerpen die in het m.e.r. aanvulling of een andere aanpak behoeven dan in de startnotitie. Voor alle niet-genoemde onderwerpen kan de in de startnotitie voorgestelde aanpak richtlijn voor het m.e.r. zijn.

3 ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

3.1 Achtergrond, probleemstelling, doelstelling

Bij dit project spelen doelen vanuit verschillende beleidsvelden: natuurontwikkeling, recreatie, cultuurhistorie, rivierkunde/hoogwaterveiligheid. Bovendien gelden er financiële randvoorwaarden (die op dit moment nog niet duidelijk zijn). De startnotitie noemt concreet de taakstelling van 5 cm waterstandsverlaging bij maatgevend hoogwater (MHW) bij een afvoer van 16.000 m³/s bij Lobith als uitwerking van het rivierkundig/veiligheidsdoel. Als de andere doelen echter niet worden geconcretiseerd, bestaat de kans dat die een ondergeschikte rol gaan spelen bij de uitwerking van alternatieven. Werk daarom alle doelen zo concreet mogelijk uit. De geconcretiseerde doelen kunnen ook een rol spelen bij

- de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- de rangschikking van (beschreven) alternatieven: in hoeverre kunnen de gestelde doelen werkelijk worden bereikt?

De startnotitie¹ vermeldt niet alleen doelen maar ook zes randvoorwaarden voor de herinrichting. Sommige van deze punten zijn al opgenomen in de doelstelling. Ten aanzien van de randvoorwaarden hebben DLG Gelderland en Rijkswaterstaat aangegeven dat deze niet allemaal even hard zijn. Daarnaast zijn enkele randvoorwaarden niet operationeel. Geef hierover helderheid in het MER. Harde randvoorwaarden kunnen net zoals hiervoor aangegeven worden gebruikt zowel om alternatieven af te bakenen als om alternatieven te rangschikken; zachte randvoorwaarden alleen om alternatieven te rangschikken.

Als er geen, of maar beperkt, harde randvoorwaarden zijn, dan dient dat in het MER aangegeven te worden. De mate waarin aan de "zachte randvoorwaarden" wordt voldaan hoort dan thuis onder de vergelijking van de alternatieven.

Geef op die manier ook de status aan van de projectdoelstellingen voor de Hurwenense uiterwaard zoals genoemd in het Raamplan Fort Sint Andries²:

Betrek hierbij het *Gebiedsplan Natuur en Landschap Rivierenland*³ en de status van de Kil van Hurwenen als "parel" in dit beleid.

---

1 Blz. 11 en 12.

2 (Ontwerp) Raamplan Fort Sint Andries, blz. 50.

3 Gelderland, november 2003.

Voor de herinrichting van de Hurwenense uiterwaard wordt een watertoets uitgevoerd. Dat zou in het MER vermeld moeten worden. De afstemming tussen watertoets en MER vereist aandacht¹⁰.

3.2 Te nemen besluit(en)

Het is niet (meer) de bedoeling om de vijf varianten die in de startnotitie worden genoemd als volwaardige alternatieven uit te werken in het MER (Startnotitie bladzijde 45). In deze richtlijnen wordt met de milieueffecten van de alternatieven de tweede fase genoemd.

De startnotitie gaat ervan uit dat het MER zal worden gebruikt bij aanvragen op grond van de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, voor zover die nodig blijken. Vervolgens zal dan een inrichtingsplan worden vastgesteld. Daarna zullen nog andere procedures moeten worden doorlopen. De startnotitie noemt de mogelijkheid van coördinatie en parallelle procedures. Het MER moet de procedures zo goed mogelijk beschrijven. Ook moet duidelijkheid worden verschaft over:

- mogelijk vereiste ontheffing(en) van de Flora- en faunawet. De Commissie acht deze mogelijkheid aanwezig. Bij het in kaart brengen van ecologische informatie voor dit MER kan daar al op worden ingespeeld;
- toetsing aan Vogel- en Habitatrichtlijn. Omdat delen van de uiterwaard speciale beschermingszones zijn op grond van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn¹¹ zal in het MER moeten worden nagegaan of de herinrichting van de uiterwaard kan leiden tot significante gevolgen. Dat geldt eveneens voor het beheer en gebruik na herinrichting. Zo nodig dienen passende beoordelingen te worden gemaakt¹².

---

¹⁰ Zie § 5.2 van deze richtlijnen.

¹¹ Voor het MER is het belangrijk om de precieze ligging van het Vogelrichtlijngebied Waal en van het Habitatrichtlijngebied Kil van Hurwenen op kaart weer te geven (zie § 5.3 van deze richtlijnen). Hetzelfde geldt voor het wetland met de Ramsar-status.

¹² Artikel 6, lid 3 en 4. Zie ook § 5.3 van deze richtlijnen.

4.2. Referentie

Nadat de voor- en nadelen van de "varianten" of modellen uit de startnotitie zijn onderzocht en combinaties van bouwstenen hieruit zijn omgevormd tot alternatieven, zullen de milieueffecten moeten worden vergeleken met de milieuentwikkelingen in de referentiesituatie. In het algemeen wordt als referentiesituatie beschouwd: de ontwikkeling die zich voordoet in het gebied als er géén nieuwe besluiten worden genomen, dus uitgaande van de huidige planologische en vergunningsmogelijkheden.

De referentiesituatie in de Hurwenense uiterwaard is de situatie die ontstaat wanneer het al vóór het project in gang gezette beleid is uitgevoerd.

Dat is:

- begrenzing volgens de eerste fase Fort Sint Andries, dus conform het begrenzingenplan FSA (vastgesteld op 4 maart 1997)
- inrichting van de nieuwe natuur langs de Kil conform het aangegeven natuurdoeltype moeras
- beheersgebied: agrarisch natuurbeheer (weidevogelbeheer)
- reservaatgebied: stroomdalgrasland c.q. onbemest hooi-/weiland
- natuurontwikkelingsgebied buiten de kade, ten noorden van de plas: dynamische ruigte/grasland.

Andere in de Visie FSA aangegeven maatregelen voor de eerste fase zijn nog niet in gang gezet en behoren dus niet tot de referentie: de aanpassing van de waterhuishouding van de Kil en het opvullen van de buitenste zandwinplas.

Bij deze beschrijving dient het MER inzichtelijk te maken welke vergunningen er op dit moment gelden voor ontgronding binnen de Hurwenense uiterwaard¹⁶. Voor de referentie moet de initiatiefnemer ervan uitgaan dat de oplevering van de verleende ontgrondingsvergunningen de verdeling volgt van het begrenzingenplan: hercultivering tot (laaggelegen) grasland in het beheersgebied, oplevering als nat natuurterrein in het natuurontwikkelingsgebied.

4.3 Alternatief ter realisering van de natuurdoelstellingen

Naar aanleiding van het advies richtlijnen van de Commissie MER en de ontwikkelingen rond de PKB Ruimte voor de Rivier moet een extra variant worden beschreven. Deze variant moet uitgaan van het realiseren van de natuurdoelstellingen voor de Hurwenense uiterwaard zonder rekening te houden met de MHW-doelstelling. Er mag echter geen sprake zijn van een waterstandsverhogend effect.

Bij het formuleren van het Voorkeursalternatief en het Meest Milieuvriendelijke Alternatief moet een derde alternatief worden ontworpen die enkel uitgaat van de realisatie van de natuurdoelstellingen.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de

---

16 Terca Baksteen B.V. kan op grond van geldende vergunningen een aantal activiteiten binnen de uiterwaard uitvoeren.

onderhavige MER niet meegenomen.

De informatie over bodem en water zal goed moeten worden afgestemd op de watertoets²⁰. Geef aan wat de relatie is met het stroomgebiedplan²¹.

5.3 Levende natuur

Beschrijf in het MER de ligging van de beschermde gebieden en de status ervan. Breng de effecten in kaart²². Geef aan of de herinrichting kan leiden tot significante effecten²³ zoals bedoeld in de Vogelrichtlijn²⁴ dan wel ingevolge de Habitatrictlijn²⁵ en voer zo nodig een passende beoordeling (of: twee beoordelingen) uit.

Een passende beoordeling bestaat uit drie stappen:

- het zoeken naar alternatieven waarmee significante effecten op het beschermde gebied kunnen worden voorkomen;
- onderbouwing van de dwingende redenen van groot openbaar belang op grond waarvan toch een oplossing moet worden gekozen die significante effecten teweegbrengt;
- beschrijving van te treffen compenserende maatregelen.

Als een passende beoordeling nodig is, dan kunnen de eerste en derde stap gekoppeld worden aan het MER.

Als het MER ook wordt gebruikt voor de ontheffing ingevolge de Flora- en faunawet, moeten de beschermde soorten (op grond van de Flora- en faunawet) in het gebied worden aangegeven. Beoordeel of de herinrichting van de uiterwaard leidt tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen.

Geef aan welke doelsoorten in het gebied voorkomen die worden beïnvloed door de herinrichting. Maak eventueel een gemotiveerde selectie uit doelsoorten. Betrek daarin in ieder geval prioritair soorten.

Geef voor de geselecteerde soorten aan

- de mate van bescherming in de Nederlandse en internationale wet- en regelgeving;
- de mate van bedreiging binnen Nederland (aan de hand van Rode Lijsten);
- (voor dieren:) het aantal individuen/paren per deelgebied van de metapopulatie of (voor planten:) de oppervlakte van de standplaats.

Voor zover er wetenschappelijke informatie beschikbaar is over de geselecteerde soorten dient het MER ook in te gaan op de betekenis van de populatie in de uiterwaard voor het behoud van de soort in Nederland. Tevens moet, voor zover bekend, worden ingegaan op

---

20 Zie de "Bestuurlijke notitie watertoets", de "Handreiking Watertoets" en het "Vraag- en antwoordboek Watertoets".

21 Ingevolge de Kaderrichtlijn Water.

22 Daarbij dient een relatie te worden gelegd met de abiotische milieuveranderingen bij de herinrichting van de uiterwaard.

23 Zie bijlage 5.

24 Het betreft twee besluiten op grond van de Vogelrichtlijn: het gebied Kil van Hurwenen, en het gebied Waal.

25 De startnotitie noemt twee habitattypen: enerzijds *laaggelegen schraal grasland met grote vossenstaart en/of grote pimpernel*; anderzijds *alluviale bossen met zwarte els en es*. Het noemt als soort de Kamsalamander. De alluviale bossen met zwarte els en es zijn aangemerkt als prioritair.

7 LEEMTEN IN MILIEU-INFORMATIE

Artikel 7.10, eerste lid, sub g van de Wet milieubeheer:

Een m.e.r. bevat ten minste: "een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen (d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten) ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens." Het m.e.r. moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschrijf in het m.e.r.

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8 EVALUATIE

Artikel 7.39 van de Wet milieubeheer

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Geef in het m.e.r. een aanzet voor een evaluatieprogramma.

9 SAMENVATTING MER

Artikel 7.10, eerste lid, sub h van de Wet milieubeheer:

Een m.e.r. bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting is het deel van de m.e.r. dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het m.e.r.

Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het meest milieuvriendelijke alternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

10 VORM EN PRESENTATIE

Een compact en overzichtelijk MER is bruikbaar dan een dik boekwerk. Achtergrondinformatie kan in afzonderlijke bijlagen worden opgenomen. Recent kaartmateriaal, een goede legenda en leesbare topografische namen zijn een basisvoorwaarde. Het is verder belangrijk om wanneer varianten/modellen resp. alternatieven op kaart worden aangegeven, de situaties onder verschillende rivieromstandigheden (hoogwater, normale zomersituatie, evt. extreme situaties) duidelijk te maken.

SAMENVATTING INSPRAAKREAKTIES

De 20 ontvangen inspraakreacties zijn samengevat in de volgende onderwerpen:

- * Aanvullingen op en opmerkingen over de Startnotitie
- * Relatie met Heesselt en andere knelpunten
- * Beleid
- * Agrarisch gebruik en beheer
- * Recreatie
- * Flora en fauna
- * Archeologie
- * Communicatie
- * Ontgrondingen
- * Varianten
- * Behoud van de uiterwaard

Startnotitie: aanvullingen / opmerkingen

Toevoegen

Bij 6.1 toevoegen "Visie FSA" en de projectnota FSA 1997.

In de MER duidelijk opnemen op welke wijze de beoordelingscriteria worden gekwantificeerd en welk gewicht aan de diverse criteria wordt toegekend.

Blz.22: er wordt niet geschaatst op de kleiputten maar in de kleine plas vooraan Hurwenen.

Waarom onderscheid in studiegebied en plangebied.

Blz. 51, tabel met beleidsplannen, toevoegen: Integraal Waterbeheersplan Gelders Rivierengebied II, Stroomgebiedsvisie Rivierengebied, Beheerplan Waterkeringen.

Duidelijk motiveren waarom een MER in deze wel of niet noodzakelijk is .

Op blz. 41 de maatregelen binnen de rivierkundige variant nader motiveren.

Verduidelijken van tabel 4.2. - verwijderen van obstakels - in verhouding tot gestelde in paragraaf 4.2.2.

Tekening blz. 14 verduidelijken, ook de uitleg over doel en inhoud.

Paragraaf 5.3.: hoe verhouden de beoordelingscriteria zich tot de doelstelling van hoofdstuk 2.

Aangeven wat het - eventuele - verschil is tussen de termen randvoorwaarden en beoordelingscriteria.

Beschrijving voortraject (wel in de Nieuwsbrief goed verwoord)

Aanleiding van het inrichtingsplan met kort verslag van de eerste inspraakavond

Plaats van de MER in dit voortraject en proces van besluitvorming.

Belangrijkste wetten en beleidslijnen noemen in paragraaf 2.2. tbv duidelijkheid hoe deze in de in hoofdstuk 2 genoemde randvoorwaarden zijn geïmplementeerd.

Randvoorwaarden in paragraaf 2.2. uitgebreider beschrijven en onderbouwen.

Invloed en werkwijze project- en adviesgroep, verslagen van alle projectgroepvergaderingen als bijlage bij de startnotitie voegen, samenvatting van alle adviezen van project- en adviesgroep

Betere afstemming paragraaf 1.5 en hoofdstuk 3.

Verduidelijking van doelen die voor de Hurwenense uiterwaard gehaald moeten worden.

Ter verduidelijking een samenvatting van hoofdstuk 2.

De definities van 'hoog- en laagdynamische natuur' en van 'kunstwerken' opnemen in de verklarende woordenlijst.

De door de adviesgroep gepresenteerde alternatieve landschappelijke variant opnemen in paragraaf 4.2. of in bijlage 8.

In de MER duidelijk maken of omputting wel of niet plaatsvindt en wat de effecten zijn.

Verduidelijken wat precies met 'ecologische doelstellingen' wordt bedoeld. Gehecht wordt aan de realisatie van natuurlijke processen in het gebied.

Aangeven hoeveel dagen/periodes het water extra ruimte nodig heeft voordat de gehele kil onderstroomt.

Is onderzocht of het effect op de uiterwaard wel zo klein is als de 'looptijd van de golf toeneemt'.

Agrarisch gebruik en beheer

Naast 'natuurgerichte' ontwikkeling nadrukkelijk ruimte voor 'mensgerichte'ontwikkeling (agrarisch natuurbeheer).

Hoe wordt het - arbeidsintensieve - onderhoud van oobossen betaald in tijden van economische recessie.

Hoe gaat men om met eigenaren en pachters.

Wat zijn de gevolgen van de verschillende beheersinitiatieven, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin.

Na herinrichting moet een uiterwaardlandschap ontstaan waarin een belangrijke plaats voor agrarische activiteiten behouden blijft. Hollands rundvee moet blijven, ook na de herinrichting.

Om te verzekeren dat het 'natuurvriendelijk' boeren in de toekomst ook economisch haalbaar is zou er een vergoeding moeten komen voor hun beheerstaken van de overheid of staatsbosbeheer.

Geef inzicht in beoogde bestemming, inrichting en beheer. Onderzoek en onderbouw of en hoe agrarisch gebruik van delen van de uiterwaard kunnen worden geïntegreerd in de nieuwe plannen.

Geef aan in hoeverre rekening is gehouden met de belangengroeperingen zoals de agrarische sector.

Recreatie

Hoe kan de stilte worden gewaarborgd als er ontgrond wordt en er meer recreatie toegestaan wordt.

Het beperkt recreatief gebruik mag niet belemmerd worden door een uitbreiding van de natuurwaarden.

Voor de natuurbeleving van de omwonenden dient het gebied goed toegankelijk te blijven. Eventuele beperkingen in de recreatiemogelijkheden moeten goed worden onderbouwd.

Uitgangspunt dat in toekomstige situatie de Kil zoveel mogelijk open moet blijven voor de mens.

Flora en Fauna

Is rekening gehouden met de aanwezigheid van bijzondere weidevogels.

Wat zijn de effecten van de ingrepen met betrekking tot de Flora- en Faunawet.

Nader onderzoek is gewenst naar gevolgen voor de vogelstand bij hoogwaterpieken in het voorjaar.

Welke gegevens worden gehanteerd bij de beoordeling van de verschillende alternatieven, want in tegenstelling tot tekst in Startnotitie maken ganzen de laatste jaren in flinke aantallen gebruik van de uiterwaarden.

M.b.t. het verlagen van de uiterwaard: ontgronden hoge gedeelten en hercultiveren en goed beheren t.b.v. de ganzen. Als Zaltbommel zijn industrieterrein heeft ontwikkeld is er verder geen plaats meer voor de ganzen.

Archeologie

De archeologische kennis van het gebied is vrijwel nihil. Een uitspraak over de effecten van de diverse varianten is op dit moment niet mogelijk.

Aangeraden wordt een paleolandschappelijk/historisch onderzoek te verrichten waarbij de opbouw van het landschap in beeld wordt gebracht, die vervolgens vertaald kan worden in een verwachtings- en een kwaliteitswaarde (in situ versus verspoeld).

Op basis hiervan zou eventueel tot een vervolgonderzoek kunnen worden besloten. Dit archeologisch onderzoek zou plaats moeten vinden voordat het MER wordt uitgebracht en in de MER dus meegenomen kan worden.

Communicatie

Geef duidelijkheid aan eigenaren en pachters hoe tijdens de MER-procedure met hun belangen wordt omgegaan.

Met de bewoners van Heesselt is onvoldoende gecommuniceerd.

LIJST VAN INSPRAAKREACTIES EN ADVIEZEN

- 1 (fax) en 2 (post)
R. Metz en P. van den Heuvel te Heesselt
- 3 L. Schmits te Hurwenen
- 4 J. Beyaert te Hurwenen
- 5 Adviesgroep Hurwenense Uiterwaard
de heer P.H. Nienhuis, voorzitter, te Rossum
- 6 Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
mevr. drs. A.D.C. Otte - Klomp te Amersfoort
- 7 A.R. Schut te Heesselt
- 8 Landinrichtingscommissie Fort St. Andries,
de heer M.H. Doppenberg te Arnhem
- 9 De Humse Kil b.v.
de heer D. van Waning, te Vught
- 10 M.C.M. van Doorn te Hurwenen
- 11 Mevr. A.M. Janmaat-Tammer te Hurwenen
- 12 Soroptimistenclub Bommelerwaard
mevr. C.M. van Engel - Pouli te Hurwenen
en mevr. mr. J.H. Hartman - van Tour te Heden
- 13 Stichting "Dorp en Landschap Bommelerwaard"
de heer J. Beijaert, voorzitter, te Hurwenen
- 14 Vogelbescherming Nederland
drs. J.B.M. Thissen te Zeist
- 15 GLTO, afdeling Rossum - Hurwenen
de heer E. Hoskam, Hurwenen
- 16 Waterschap Rivierenland te Tiel
- 17 J.A.J.M. van Doorn te Zaltbommel
- 18 M. Busschers te Hurwenen
- 19 (volgnummer is in archiefsysteem onbruikbaar)
- 20 Gemeente Maasdriel
mevrouw A.. Smit, Kerkdriel
- 21 L. Beyderwellen te Rossum

Hurwenense uiterwaard

Verslag van de inspraakavond Startnotitie Hurwenense uiterwaard

Datum: 28 oktober 2003
Locatie: Dorpshuis te Hurwenen

Opening en welkom

De provincie Gelderland hebben twee medewerkers van het communicatiebureau Dialoog ingehuurd om de inspraakavond te begeleiden. Zij heten iedereen van harte welkom en waarna aan de aanwezigen in de zaal gevraagd wordt naar hun eerste reactie op de Startnotitie en de varianten.

Een aantal reacties zijn:

Ton Zwinkels (adviesgroeplid):

“De adviesgroep heeft hun mening kunnen geven. Zo zijn kritische vragen gesteld ten aanzien van de effecten van de nevengeul op de lange termijn.”

Toon Maas (voorzitter landinrichtingscommissie)

“Het proces om te komen tot de startnotitie was een hele bevalling. Het was een intensief proces maar er is iets moois uitgekomen. Door veel wisselwerking met verschillende partijen is het resultaat een aantal varianten die in samenwerking met de adviesgroep zijn ontstaan. Dit vormt de basis voor het uiteindelijke plan wat kan bestaan uit een combinatie van varianten of wellicht uit een nieuwe variant. Deze mogelijkheden worden in het MER onderzocht.”

Toelichting Startnotitie door Jan Kees Luijt van DLG

Jan Kees Luijt van DLG begint met de opmerking dat hij beseft dat de tijd tussen de publicatie van de Startnotitie en de inspraakavond kort is geweest, waardoor de aanwezigen wellicht weinig tijd hebben gehad om de startnotitie te lezen. Hij licht toe dat tot 20 november schriftelijke inspraakreacties op de startnotitie ingeleverd kunnen worden. Deze dienen gestuurd te worden naar:

Gedeputeerde staten van Provincie Gelderland
t.a.v. mevrouw G. van der Werff
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Vervolgens wordt de inhoud van de startnotitie toegelicht aan de hand van sheets.

(RWS)

Vraag 7. Waarom hier maatregelen nemen en niet bij de flessenhals (de brug bij Zaltbommel)?

Antwoord 7. In het kader van de PKB Ruimte voor de rivier moet iedere uiterwaard z'n steentje bijdrage langs het hele traject van de rivier. De flessenhals Zaltbommel wordt in het kader van de PKB bekeken als een van de mogelijke maatregelen die getroffen moet worden. Uiteindelijk zal de regering een besluit nemen over de te nemen maatregelen. Bij dit besluit worden ook kosten aspecten bekeken. Het oplossen van de flessenhals Zaltbommel zal zeer duur zijn. Als dit buiten de keuze valt, dan moeten elders in de omgeving compenserende maatregelen worden getroffen. Op voorhand is echter niet te zeggen welke maatregelen wel en niet worden genomen. Dit zal naar verwachting medio 2004 voor een deel bekend worden. De definitieve beslissing wordt pas in 2007 verwacht.

Vraag 8. Hoe kan het dat er nog door een bedrijf gebouwd mag worden in de uiterwaarden?

Antwoord 8. Dat komt als gevolg van oude en verstrekte rechten uit de vergunning. Het is niet mogelijk om deze rechten zo maar terug te draaien.

Vraag 9. Zijn de varianten realistisch?

Antwoord 9. De varianten zijn ontworpen op basis van verschillende thema's. Voor elk van deze thema's is ingestoken op het maximaal haalbare. Uiteindelijk moet er een plan neergelegd worden dat voldoet aan, onder andere, maatschappelijk draagvlak. Het voorkeursalternatief moet het meest optimale inrichtingsbeeld worden dat mede voldoet aan de eisen ten aanzien van maatschappelijk draagvlak.

Opmerking Natuurwacht Bommelwaard

De natuur is in de afgelopen 30 jaar achteruit gegaan in de Hurwenense uiterwaard. De Kil is kwetsbaar er moet iets gebeuren voor de natuur. De natuurvariant zal een positief effect hebben op de natuur in de Kil.

Vraag 10. Zijn de varianten economisch haalbaar?

Antwoord 10. Het gaat veel geld kosten. Hoeveel hangt af van de gekozen voorkeuralternatief, het eindbeeld, en de mate waarin vrijkomende grondstoffen kunnen worden vermarkt. Het vermarkten van grondstoffen is geen primaire doelstelling van het project, maar als dit kan bijdragen aan de kosten, dan is dat alleen maar positief.

Vraag 11. Kan aangegeven worden hoe de varianten aan de taakstelling voor de natuurwaarden en de taakstelling ten aanzien van rivierkunde voldoen?

Antwoord 11. de ontworpen varianten zijn in dit stadium niet getoetst aan de randvoorwaarden. Dat zou, met name v.w.b. rivierkunde, te ver gaan en het doel van de startnotitie ontstijgen.

bever onderzocht?

7 Kan onderzocht worden wat het effect is van het laag
overvliegen van vliegtuigen?

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES VAN DE COMMISSIE VOOR MILIEU-EFFECT-RAPPORTAGE D.D. 23 DECEMBER 2003.

- Geef een duidelijke afbakening aan van welke alternatieven voor de besluitvorming in aanmerking komen en welke niet, en (een) duidelijke rangschikking(en) van alternatieven aan de hand van de doelen, randvoorwaarden, en milieueffecten. Hierbij moet ook de relatie met de PKB Ruimte voor de Rivier worden betrokken.
- Geef een beschouwing van in ieder geval één model waarbij continuïteit voor de ontwikkeling van natuur en landschap wordt geboden en het gebied niet opnieuw "op de schop" hoeft vanwege de resultaten van de Spankrachtstudie.
- Geef bij de beschrijving van milieueffecten de gevolgen voor de bestaande natuur en voor waardevolle landschappelijke elementen en patronen (inclusief eventuele archeologische objecten)aan; en de gevolgen voor bodem en water (incl. binnendijkse kwel), ook tijdens de aanleg.
- Geef een samenvatting. Dit is een belangrijk onderdeel van het MER voor besluitvormers en insprekers. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn voor een brede doelgroep en dient een goede afspiegeling te zijn van de inhoud van het MER.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Rijkswaterstaat

College van Gedeputeerde Staten
van Gelderland
t.a.v. de heer J.D. van Rheenen
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

PROV. BESTUUR VAN GELDERLAND	
Ind.nr.: RE2004.40475	KOPIE GEZ. M. 51
Ingek. - 2 JUNI 2004	
Class.nr.:	
TE BE DOOR KOPIEEREN	LJ / VH

Contactpersoon
F.R. Kok
Datum
28 mei 2004
Ons kenmerk
ANSP 5610

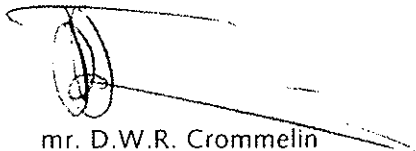
Doorkiesnummer
(026) 368 84 67
Bijlage(n)
-
Uw kenmerk
RE2004.40475
Datum verzending
28. MEI 2004

Onderwerp
Richtlijnen herinrichting Hurwenense uiterwaard.

Geachte heer Van Rheenen,

Met de richtlijnen voor de Milieueffectrapportage van de Hurwenense uiterwaard kan ik instemmen.

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
DE HOOFDINGENIEUR-DIRECTEUR,
namens deze,
het hoofd van de afdeling Watersystemen,

mr. D.W.R. Crommelin

Directie Oost Nederland
Postbus 9070, 6800 ED Arnhem
Gildemeestersplein 1, 6826 LL Arnhem

Telefoon (026) 368 89 11
Fax (026) 363 48 97
E-mail f.r.kok@don.rws.minvenw.nl